

مختصر من سخن عالی

شماره چاپ: ۱۰۵۰

شماره ثبت: ۱۱۹

دوره دهم - سال سوم

تاریخ چاپ: ۱۳۹۷/۵/۲۲

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«لایحه ایجاد هفت منطقه آزاد تجاری - صنعتی
و دوازده منطقه ویژه اقتصادی»

کد موضوعی: ۲۲۰

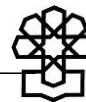
شماره مسلسل: ۳-۱۴۹۳۴

مردادماه ۱۳۹۷

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۳	۱. نکاتی در خصوص مصوبه کمیسیون اقتصادی
۳	۱-۱. متن ماده واحده
۳	۱-۲. بررسی بند «۱» مصوبه کمیسیون با موضوع ایجاد هشت منطقه آزاد پیشنهادی در لایحه دولت
۱۳	۱-۳. بررسی بند «۲» مصوبه کمیسیون با موضوع اصلاح محدوده چهار منطقه آزاد
۱۴	۱-۴. بررسی بند «۳» مصوبه کمیسیون با موضوع ایجاد ۱۳ منطقه ویژه پیشنهادی در لایحه دولت
۱۵	۱-۵. بررسی بند «۴» مصوبه کمیسیون با موضوع ایجاد ۸۶ منطقه ویژه پیشنهادی نمایندگان در کمیسیون
۱۶	۱-۶. بررسی تبصره «۱» مصوبه کمیسیون با موضوع الزامات قانونی برای مناطق آزاد جدید
۱۶	۱-۷. بررسی تبصره «۲» مصوبه کمیسیون با موضوع محصور نمودن منطقه، استقرار گمرک و تصویب طرح‌های جامع
۱۷	۱-۸. بررسی تبصره «۳» مصوبه کمیسیون با موضوع ممنوعیت و محدودیت کالای همراه مسافر
۱۷	۱-۹. بررسی تبصره «۴» مصوبه کمیسیون با موضوع محدودیت تردد خودرو سواری خارجی
۱۸	۱-۱۰. بررسی تبصره «۵» مصوبه کمیسیون با موضوع ارائه گزارش عملکرد به مجلس
۱۸	جمع‌بندی
۱۹	منابع و مأخذ

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«لایحه ایجاد هفت منطقه آزاد تجاری - صنعتی
و دوازده منطقه ویژه اقتصادی»^۱

چکیده

بررسی شاخص‌های اقتصادی و عملکرد مناطق آزاد در بیش از دو دهه گذشته گویای وجود مشکلاتی در عملکرد فعلی مناطق آزاد است که عمدتاً به عدم تحقق اهداف اصلی این مناطق در حوزه‌های تولید، صادرات و سرمایه‌گذاری خارجی در سطح مطلوب بازمی‌گردد و انتقادهایی در حوزه عدم وجود زیرساخت‌ها و وابستگی درآمدهای این مناطق به فروش زمین و اراضی منطقه، واردات خودروهای لوکس سواری، واردات کالاهای مصرفی و همراه مسافر و امکان رسوب کالا به سرزمین اصلی بدون انجام تشریفات گمرکی به دلیل عدم امکان فنس‌کشی اراضی وسیع و عدم استقرار گمرک ایران در تمامی مبادی ورودی و خروجی متوجه مناطق آزاد فعلی است که البته برخی از این موارد از جمله استقرار گمرک ایران در مبادی ورودی و خروجی به مناطق آزاد به موجب مصوبات و مقررات دولت عملیاتی شده است.

در مصوبه کمیسیون اقتصادی در خصوص مناطق آزاد پیشنهادی جدید مساحت این مناطق محدود شده و نقاط جمعیتی و شهری از محدوده‌های پیشنهادی حذف شده است. مساحت این مناطق عموماً کمتر از ۱۰ هزار هکتار هستند. این موضوع باعث می‌شود این مناطق با مشکلات مدیریتی کمتری با دستگاه‌های اجرایی مستقر در محدوده مناطق مواجه شوند و تأمین زیرساخت برای تجهیز و آغاز به کار این مناطق نسبت به مناطق فعلی سهل‌تر باشد.

یکی از مشکلات اصلی ایجاد و اداره مناطق آزاد در ایران به ساختار درآمد و هزینه‌ای این مناطق بازمی‌گردد. زیرا سازمان منطقه برای ایجاد زیرساخت‌ها و تأمین هزینه‌ها متکی به درآمدهای خود سازمان است و با توجه به معافیت‌های مربوط به مناطق آزاد درآمد قابل توجهی از محل تولید، صادرات و جذب سرمایه، عاید منطقه آزاد نشده و تنها راه ایجاد درآمد برای تأمین زیرساخت و پرداخت حقوق و دستمزد و هزینه‌های اداری سازمان منطقه، فروش زمین، عوارض کالاهای وارداتی مصرفی و پلاک‌گذاری خودروهای سواری است که زمینه انحراف مناطق از اهداف اصلی را ایجاد می‌کند. این مشکل در تمامی مناطق فعلی وجود دارد. برای مناطق آزاد پیشنهادی نیز راهکاری در مصوبه کمیسیون اقتصادی در خصوص تأمین درآمد این مناطق اندیشیده نشده است و این مناطق از

۱. لایحه ایجاد «هفت منطقه آزاد تجاری- صنعتی و دوازده منطقه ویژه اقتصادی» که در تاریخ ۱۳۹۵/۴/۲۹ با شماره ۱۳۴ چاپ و با شماره ۱۱۹ ثبت شده بود مجدداً در تاریخ ۱۳۹۶/۷/۳۰ تحت عنوان اصلاحیه (۱) لایحه، تجدید چاپ شده است. در بند «۱» این لایحه عنوان شده است که عنوان لایحه به «لایحه ایجاد هشت منطقه آزاد تجاری- صنعتی و دوازده منطقه ویژه اقتصادی» اصلاح می‌شود که با توجه به اضافه شدن برخی مناطق در کمیسیون اقتصادی، عنوان مصوبه کمیسیون مذکور به مصوبه ایجاد هشت منطقه آزاد تجاری- صنعتی، اصلاح محدوده سه منطقه آزاد تجاری - صنعتی و ایجاد مناطق ویژه اقتصادی اصلاح شده است.

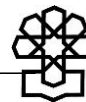
ابتدای تأسیس به‌ناچار برای تأمین و تکمیل زیرساخت‌های خود باید متوسل به فروش زمین و عوارض واردات شوند. در صورتی که این منابع درآمدی برای مناطق آزاد جدید محدود شود منابعی برای تکمیل زیرساخت ندارند و عملاً فایده‌ای برای اقتصاد ملی در بلندمدت نخواهند داشت مگر اینکه شرایط اقتصادی و سیاسی کشور به‌گونه‌ای باشد که از محل سرمایه‌گذاری، تولید و صادرات، درآمدی برای سازمان‌های این مناطق حاصل شود که در حال حاضر چندان محتمل به‌نظر نمی‌رسد.

با توجه به **حکم صریح بند «الف» ماده (۶) قانون برنامه ششم توسعه**، برقراری هرگونه تخفیف، ترجیح یا معافیت مالیاتی جدید طی سال‌های اجرای قانون برنامه ممنوع است و از این‌رو ایجاد مناطق آزاد و ویژه اقتصادی جدید که مؤید اعطای معافیت‌های مالیاتی در حوزه مالیات بر درآمد، دارایی و واردات می‌باشد صراحتاً با **قانون برنامه مغایر بوده و جهت تصویب در کمیسیون‌های تخصصی و صحن علنی مجلس نیازمند دوسوم آراست.**

یکی دیگر از نکاتی که در مصوبه کمیسیون اقتصادی باید مورد نظر قرار گیرد، اصلاح و افزایش محدوده سه منطقه آزاد فعلی و ایجاد ۸۶ منطقه ویژه اقتصادی جدید در نقاط مختلف کشور است که در لایحه دولت نبوده و به‌دلیل معافیت مالیاتی و گمرکی موجود در این مناطق باعث کاهش درآمدهای دولت شده و **مغایر با اصل هفتادوپنجم قانون اساسی است.**

مقدمه

آسیب‌شناسی عملکرد مناطق آزاد تجاری-صنعتی گویای این واقعیت است که مکان‌یابی و جانمایی این مناطق و تعیین محدوده‌های آنها در کارکرد و هدایت این مناطق به سمت فعالیت‌های تجاری و بازرگانی و دور شدن از فضای تولید و صادرات نقش بسزایی داشته است. نکته قابل تأمل آن است که تحقق این اهداف (همانند تمامی مناطق آزاد موفق دنیا) مستلزم برخورداری از الزامات و زیرساخت‌هایی است که می‌باید در زمان ایجاد این مناطق حداقل به ظرفیت‌های بالقوه آن توجه کرد تا نه‌تنها به اقتصاد ملی ضربه نزنند، بلکه از سرریز توسعه این مناطق بتوان برای توسعه مناطق محروم کشور استفاده کرد. بنابراین یکی از اصلی‌ترین دلایل بروز مشکلاتی برای تحقق اهداف اصلی مناطق آزاد فعلی، به کیفیت جانمایی و تعیین محدوده‌های این مناطق بازمی‌گردد. ایجاد مناطق در محدوده‌های فاقد زیرساخت‌های لازم برای تولید، تعیین محدوده‌های وسیع که امکان فنس‌کشی و محصور کردن ندارد، عدم استقرار نهادهای نظارتی در کلیه مبادی ورودی و خروجی مناطق، اتکای منطقه به درآمدهای حاصل از فروش زمین، افزایش قیمت زمین و مسکن و اجاره‌بها و ایجاد انگیزه بروز پدیده زمین‌خواری، تردد خودروهای لوکس سواری در محدوده‌های وسیع داخل و خارج از منطقه، ورود کالای همراه مسافر تجمیعی از

منطقه به سرزمین اصلی، اتکا به درآمدهای حاصل از واردات کالاهای مصرفی با اعمال تخفیف در نرخ‌های سود بازرگانی ترجیحی، وجود نقاط جمعیتی شهری و روستایی و بروز مشکلاتی در کنترل تردد اهالی ساکن در منطقه و تداخل وظایف مربوط به مدیریت شهری با مدیریت اقتصادی منطقه، تورم ساختار سازمانی و افزایش نیروهای ستادی، مشکلات ناشی از قرار گرفتن مسیر جاده‌های اصلی کشور و فرودگاه‌ها در محدوده منطقه و ایجاد مناطق منفصله با مدیریت‌های واحد و تفاوت سطح توسعه آنها و پیچیدگی‌های انتقال کالا از یک محدوده منفصله به محدوده دیگر و امکان زمینه رسوب کالا به سرزمین اصلی و تغییرات مداوم و پیاپی مدیریت‌های مناطق و وجود پرونده‌های قضایی متعدد مالی و بودجه‌ای در مناطق آزاد موجب بروز مشکلاتی در اداره این مناطق شده و آنها را از اهداف اصلی خود یعنی تولید و صادرات و جذب سرمایه دور کرده است که در زمان بررسی این لایحه در کمیسیون اقتصادی به عمده این موارد توجه گردید و تلاش شد با کاهش محدوده مناطق آزاد پیشنهادی و وضع برخی مقررات محدودکننده، بخشی از نقاط ضعف مناطق آزاد فعلی به مناطق آزاد جدید تسری پیدا نکند.

۱. نکاتی در خصوص مصوبه کمیسیون اقتصادی

با توجه به موارد ذکر شده نکاتی در خصوص تک‌تک بندهای مصوبه کمیسیون اقتصادی در ادامه به صورت تفصیلی مطرح می‌شود.

۱-۱. متن ماده واحده

ماده واحده- در راستای تحقق بند یازده سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی مبنی بر توسعه حوزه عمل مناطق آزاد و ویژه اقتصادی کشور و به منظور انتقال فناوری‌های پیشرفته، گسترش و تسهیل تولید، صادرات کالا و خدمات و تأمین نیازهای ضروری و منابع مالی از خارج به دولت اجازه داده می‌شود با رعایت مفاد قانون برنامه ششم توسعه

نکات ماده واحده

تکرار سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی در ماده واحده این قانون لزومی ندارد، چراکه اهداف ایجاد مناطق آزاد در قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی مصوب سال ۱۳۷۲ ذکر شده است.

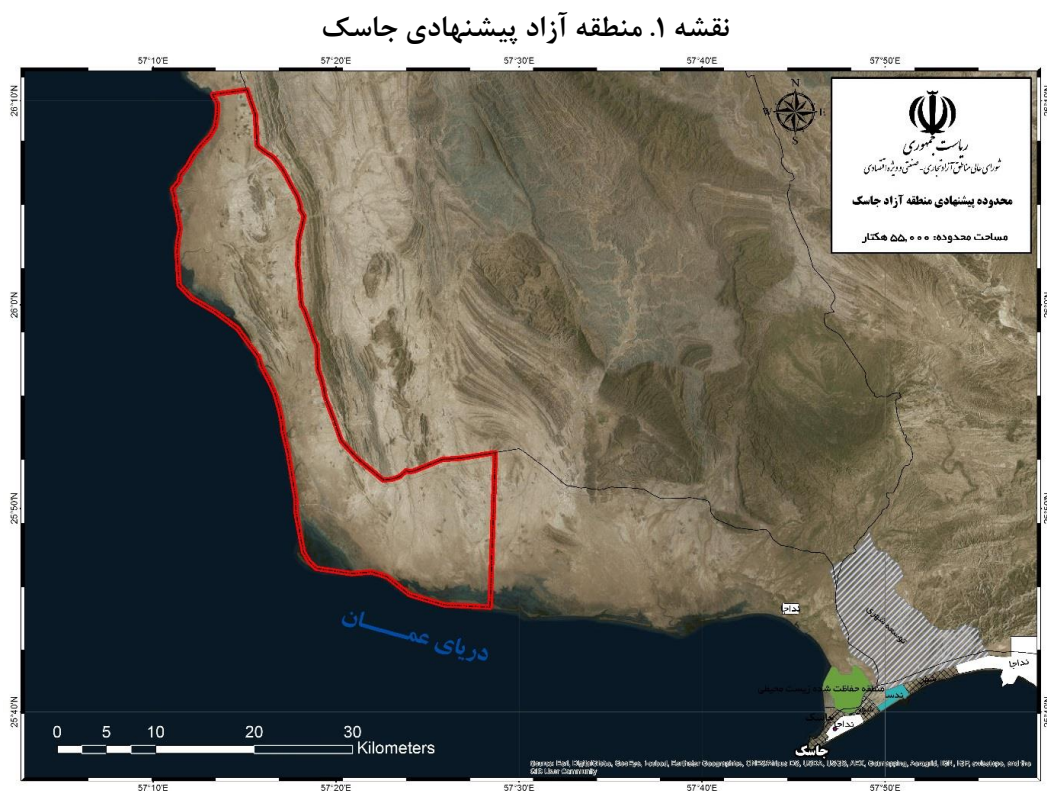
۱-۲. بررسی بند «۱» مصوبه کمیسیون با موضوع ایجاد هشت منطقه آزاد پیشنهادی در لایحه دولت

بند «۱»- در استان‌های گلستان (اینچه برون)، ایلام (مهران)، اردبیل (اردبیل)، سیستان و بلوچستان (سیستان)، کردستان (بانه - مریوان)، هرمزگان (جاسک)، بوشهر (بوشهر)، کرمانشاه (قصر شیرین)، منطقه آزاد تجاری - صنعتی مطابق نقشه‌های پیوست ایجاد نماید.

نکات بند «۱»

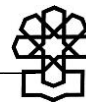
به موجب حکم صریح تبصره «۳» ماده (۱) قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی مصوب سال ۱۳۷۲ تعیین محدوده مناطق آزاد با پیشنهاد دولت و تصویب مجلس است. از این رو نقشه تمامی مناطق آزاد پیشنهادی در پیوست لایحه دولت به مجلس ارائه گردید و در جلسات متعدد در صحن کمیسیون اقتصادی مورد بررسی قرار گرفت. در این قسمت نقشه‌های مناطق آزاد پیشنهادی و اشکالات عمده آنها مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

الف) بررسی نقشه منطقه آزاد جاسک

نکات مورد نظر در خصوص نقشه منطقه آزاد پیشنهادی جاسک به شرح ذیل است:

۱. نقشه محدوده منطقه آزاد پیشنهادی جاسک نسبت به نقشه پیوست لایحه دولت به طور کلی تغییر یافته و از محدوده شرق جاسک که با موانع جدی مربوط به اراضی معارض و همجواری با نیروهای نظامی و اراضی زیست‌محیطی همراه بود به محدوده غرب جاسک (اجرای طرح‌های نفتی، نیروگاهی و بندری) تغییر یافت.

۲. وسعت ۵۵ هزار هکتاری منطقه بسیار وسیع بوده و ایجاد زیرساخت برای این منطقه بسیار مشکل خواهد بود.

۳. عمده طرح‌های مربوط به توسعه مکران و جاسک مربوط به منطقه غرب جاسک و منطقه کوه مبارک می‌باشد. در محدوده غرب جاسک، طرح‌هایی در حوزه نفت و گاز، نیروگاهی و توسعه صنعتی و گردشگری تعریف شده است که مطابق مصوبه کمیسیون اقتصادی ناحیه غرب جاسک جهت ایجاد منطقه آزاد تصویب شده که به‌نظر می‌رسد با توجه به طرح‌های محدوده غرب جاسک مناسب است.

۴. در خصوص منطقه آزاد پیشنهادی جاسک لازم است به ماده (۶۸)^۱ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰ مجلس شورای اسلامی توجه کرد. با ایجاد منطقه آزاد پیشنهادی جاسک و تشکیل سازمان دولتی منطقه آزاد در کنار سازمان توسعه سواحل مکران که به‌موجب ماده (۶۸) قانون احکام دائمی برنامه، امکان تداخل وظایف و تعارض اهداف این دو سازمان دولتی وجود داشته و خود می‌تواند مانعی برای توسعه و پیشرفت منطقه باشد. شایان توجه است که در بند «و» ماده واحده لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور، مبلغ ۱۰۰ میلیون دلار و ۳,۵۰۰ میلیارد ریال بابت توسعه مکران از محل صندوق توسعه ملی دیده شده است که ایجاد منطقه آزاد جاسک می‌تواند موجب مدیریت دوگانه در این محدوده و ایجاد موازی‌کاری در بهره‌برداری از اعتبارات فوق شود.

به‌رغم مطالب فوق براساس مکاتبات به‌عمل آمده با دولت و تأکید بر مدیریت مستقل سازمان منطقه آزاد جاسک با سازمان توسعه مکران، این ابهام تا حدودی مرتفع شده و ایجاد منطقه در غرب جاسک با رویکرد انرژی قابل توصیه است.

۱. در این ماده آمده است که «در اجرای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی افزایش توان مقاومت و کاهش آسیب‌پذیری اقتصاد کشور و اجرای سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه موضوع تقسیم کار و تعیین نقش ملی در مناطق، استان‌ها، نواحی و جزایر کشور و حمایت دولت از سرمایه‌گذاری در مناطق کمتر توسعه‌یافته، توسعه اقتصاد دریایی جنوب کشور و ایجاد مناطق مهم اقتصادی در زمینه‌های دارای مزیت به‌منظور بهره‌برداری از استعدادها و سواحل جنوب شرقی کشور، بهره‌مندی جامعه محلی، استفاده از سرمایه‌ها و فرصت‌های بین‌المللی و کاهش عدم تعادل‌های مناطق کشور، بهره‌مندی جامعه محلی، استفاده از سرمایه‌ها و فرصت‌های بین‌المللی و کاهش عدم تعادل‌های مناطق کشور، سازمان توسعه سواحل مکران به‌عنوان سازمان توسعه‌ای با شخصیت شرکتی برای برنامه‌ریزی، اجرا و نظارت بر برنامه‌های توسعه در سواحل مکران در صورت تأمین اعتبار در بودجه سنواتی در محدوده شهرستان‌های میناب، سیریک، جاسک، چابهار و کنارک ایجاد می‌شود. اساسنامه این سازمان ظرف مدت چهار ماه پس از تصویب نهایی ارائه می‌شود. تمام وظایف و اختیارات دستگاه‌های اجرایی، نهادها و مؤسسات عمومی به غیر از دفاعی، امنیتی، قضایی و امور خارجه و همچنین تمام دارایی‌های دولت و دستگاه‌های اجرایی اعم از منقول و غیرمنقول و تمام طرح‌ها و پروژه‌ها (درحال بهره‌برداری یا اجرا)، در منطقه سواحل مکران به این سازمان واگذار می‌شود. این محدوده در چارچوب قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران و قانون جلب و حمایت از سرمایه‌گذاران خارجی در ایران اداره می‌شود. چگونگی ارتباط مناطق آزاد این محدوده با سازمان، در اساسنامه تعیین می‌شود».

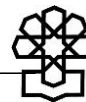
ب) بررسی نقشه منطقه آزاد اردبیل

نقشه ۲. منطقه آزاد پیشنهادی اردبیل

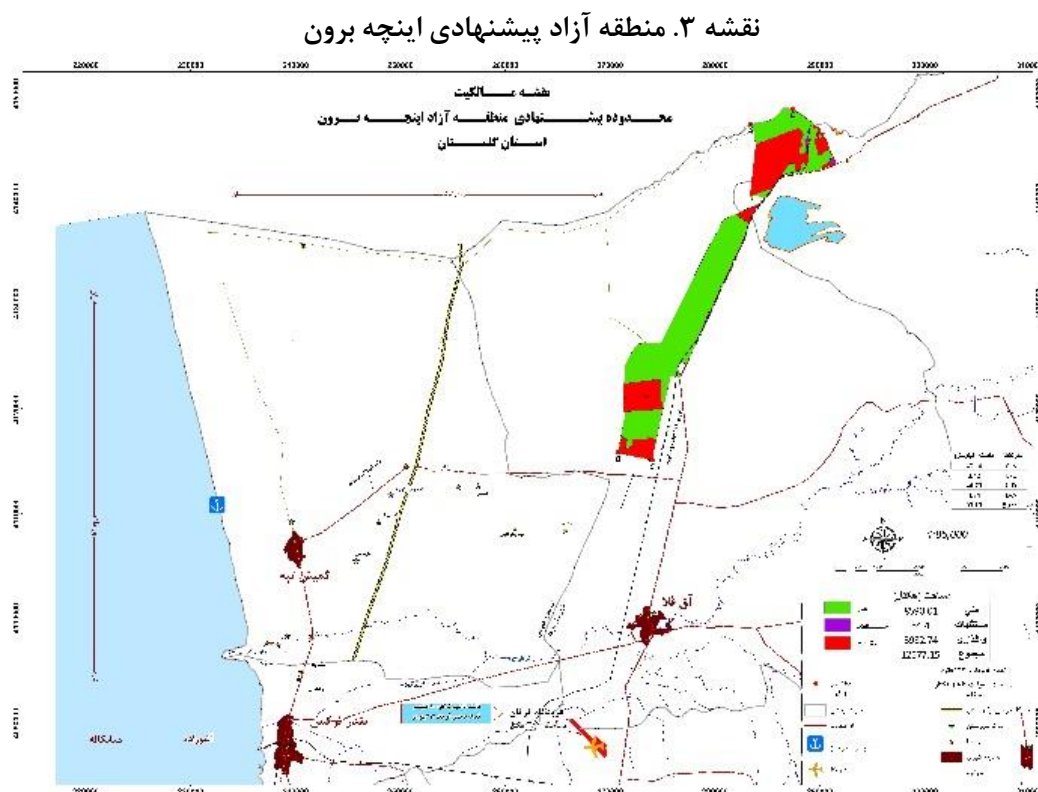

نکات مورد نظر در خصوص نقشه منطقه آزاد پیشنهادی اردبیل به شرح ذیل است:

۱. نقشه محدوده منطقه آزاد اردبیل نسبت به نقشه پیوست لایحه با تغییراتی در راستای حذف اراضی دارای معارض و اتصال مناطق منفصله همراه بوده که مثبت به نظر می‌رسد.
۲. نقشه محدوده منطقه آزاد پیشنهادی اردبیل از سه بخش صنایع تبدیلی در پارس‌آباد، گمرک مرزی در بیله‌سوار و بخش صنعتی در گرمی تشکیل شده است و به دلیل اتصال این مناطق به یکدیگر به وسیله رینگ ارتباطی با مشکل مناطق منفصله مواجه نمی‌باشد. این منطقه به دلیل مساحت محدوده ۵۶۰۰ هکتاری با مشکلات کمتری در تأمین زیرساخت‌های اولیه برای آغاز به کار مواجه بوده و تصویب آن قابل توصیه است.

ج) بررسی نقشه منطقه آزاد اینچه برون

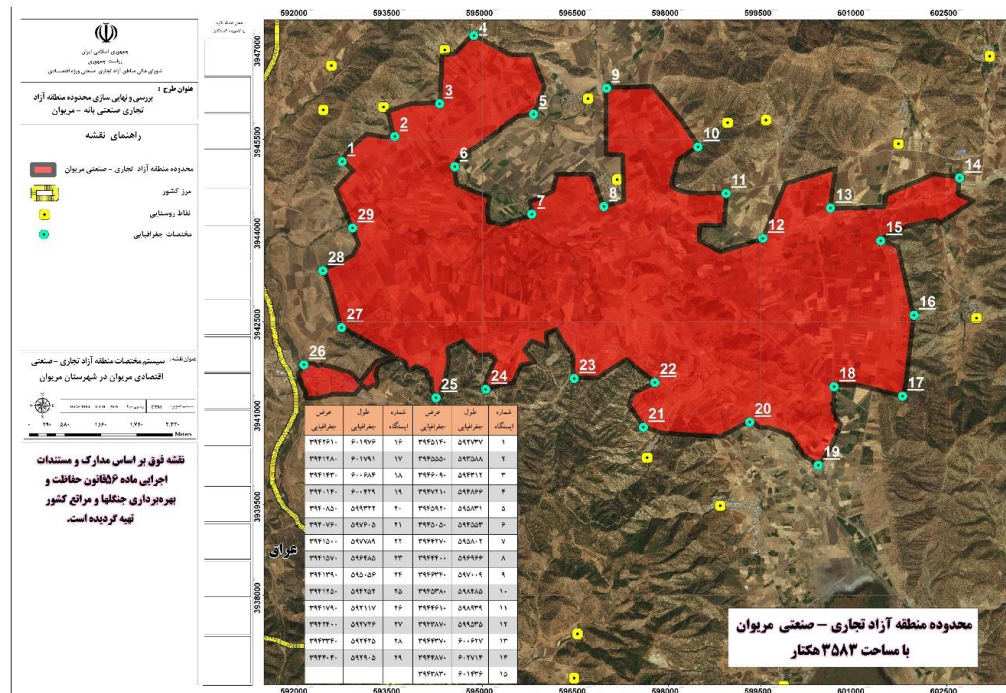
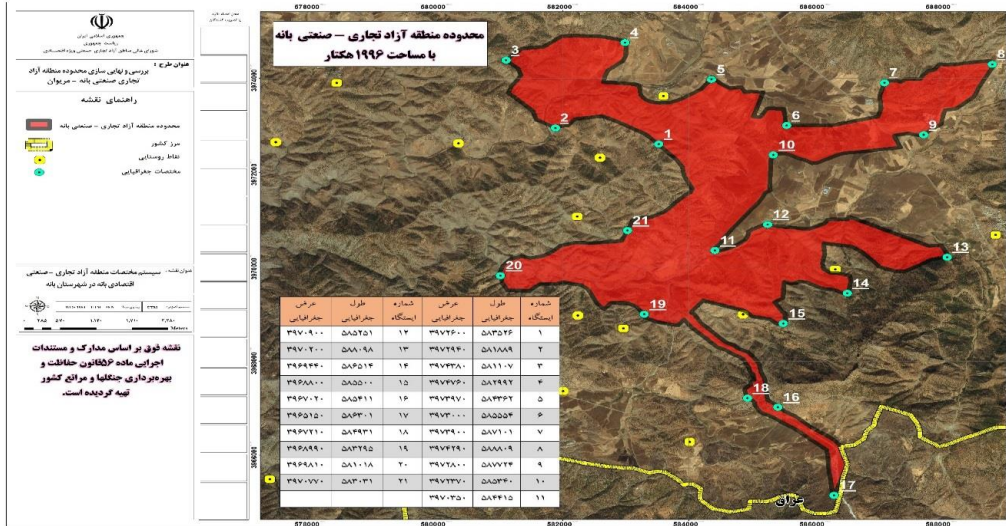

نکات مورد نظر در خصوص نقشه منطقه آزاد پیشنهادی اینچه برون به شرح ذیل است:

۱. نقشه محدوده منطقه آزاد اینچه برون نسبت به نقشه پیوست لایحه با تغییراتی در راستای کوچک شدن محدوده منطقه همراه بوده که مثبت به نظر می‌رسد.
 ۲. در نقشه اولیه شکل نامناسب محدوده منطقه آزاد پیشنهادی به دلیل تلاش برای ارتباط (مرز-گمرک -راه آهن) به دریای خزر بود. در حالی که با توجه به سطح پایین آب در نواحی تعیین شده برای ساخت بندر در آینده و مساحت بسیار بالایی که برای اتصال راه آهن و گمرک به منطقه آزاد وجود داشت، نقشه مناسبی به نظر نمی‌رسید که در نقشه جدید اصلاح شده است. همچنین محدوده طرح و مجاورت برخی از نواحی محدوده با مناطق زیست محیطی اصلاح شده است.
- در مجموع محدوده منطقه آزاد اینچه برون به گمرک و مرز رسمی، راه آهن، شهرک صنعتی و پتروشیمی منحصر شده است که وسعت آن نیز حدود ۱۲,۵۷۷ هکتار است و برای ایجاد منطقه آزاد در این ناحیه مناسب به نظر می‌رسد.

د) بررسی نقشه منطقه آزاد بانه - مریوان

نقشه ۴. منطقه آزاد پیشنهادی بانه - مریوان

نکات مورد نظر در خصوص نقشه منطقه آزاد پیشنهادی بانه - مریوان به شرح ذیل است:

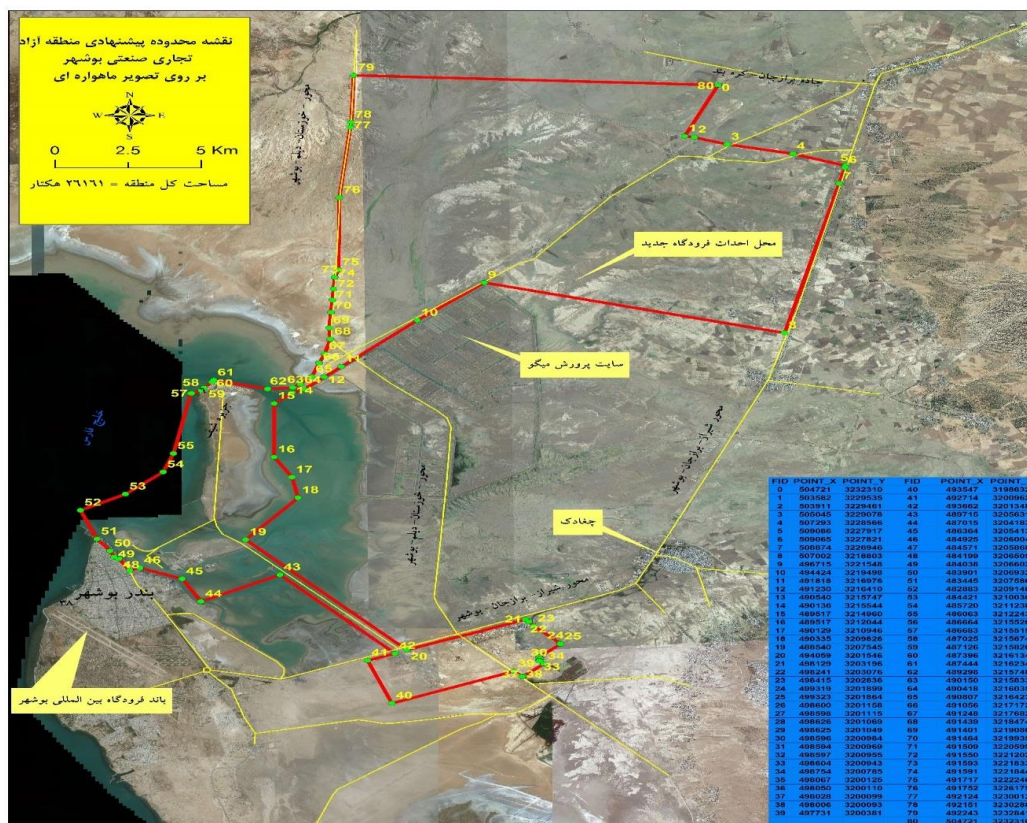
۱. نقشه محدوده منطقه آزاد بانه - مریوان نسبت به نقشه پیوست لایحه با تغییراتی در راستای حذف اراضی دارای معارض همراه بوده، با این حال مشکل منفصل بودن این دو محدوده هنوز به قوت خود باقی است.

۲. این منطقه با هدف بهره‌گیری از بازار اقلیم کردستان عراق و تقویت مبادلات تجاری و اقتصادی و جذب سرمایه‌گذاران آن اقلیم برای ایجاد صنایع و کسب‌وکارها و ایجاد اشتغال در آن ناحیه از کشور مطرح شده است. با این حال به نظر می‌رسد به دلیل محدودیت زمین بلامعارض در این منطقه مشکلاتی از این ناحیه ایجاد خواهد شد و همچنین منطقه آزاد بانه به دلیل الزام به فنس‌کشی کل منطقه احتمالاً تجارت در بازارچه‌ها، گذرها و معابر مرزی بانه و مریوان را دچار اختلال خواهد کرد. نکته بعدی این است که در ناحیه غرب کشور و برای تجارت با عراق، منطقه آزاد اروند، امکان این ظرفیت و پوشش اقلیم کردستان را نیز دارد و ایجاد و اداره منطقه آزاد در استان کردستان به دلیل کمبود اراضی بلامعارض و منفصله بودن دو منطقه بانه و مریوان با مشکلاتی مواجه خواهد بود.

ه) بررسی نقشه منطقه آزاد بوشهر

نقشه ۵. منطقه آزاد پیشنهادی بوشهر

نکات مورد نظر در خصوص نقشه منطقه آزاد پیشنهادی بوشهر به شرح ذیل است:

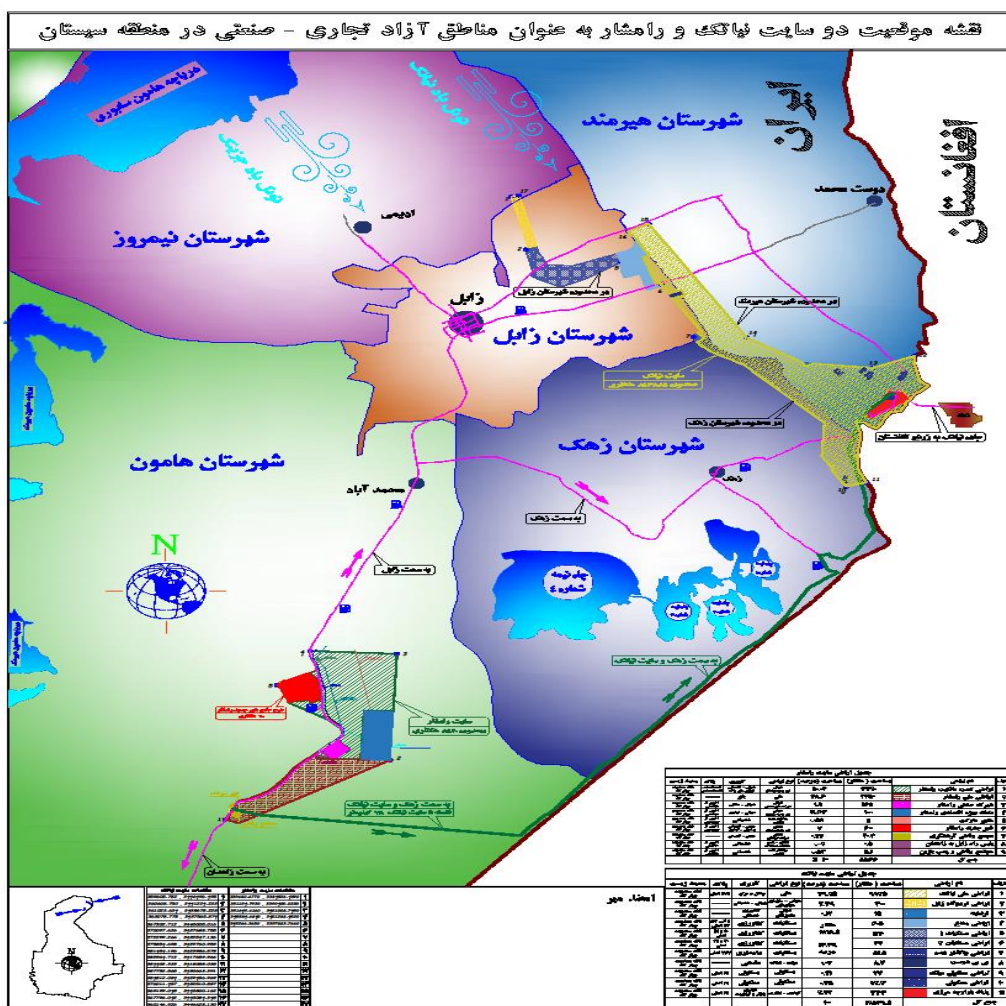
۱. تنها تغییر نقشه محدوده منطقه آزاد بوشهر نسبت به نقشه پیوست لایحه، حذف فرودگاه بوشهر از محدوده منطقه آزاد است.

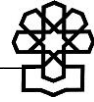
۲. منطقه آزاد پیشنهادی بوشهر با توجه به مکان و موقعیت جغرافیایی آن دارای شرایط ایجاد مناسبی است. یکی از اشکالات عمده در این منطقه نداشتن فرودگاه است که به دلیل عدم امکان اتصال آن به محدوده منطقه آزاد، در داخل محدوده پیشنهادی قرار نگرفته است. از این رو تسریع در احداث فرودگاه جدید یکی از نکات اصلی موفقیت این منطقه است.

۳. با توجه به مکان‌یابی مناسب این منطقه و برخورداری از زیرساخت‌های بندری و تجاری، تصویب این منطقه قابل توصیه است.

و) بررسی نقشه منطقه آزاد سیستان

نقشه ۶. منطقه آزاد پیشنهادی سیستان

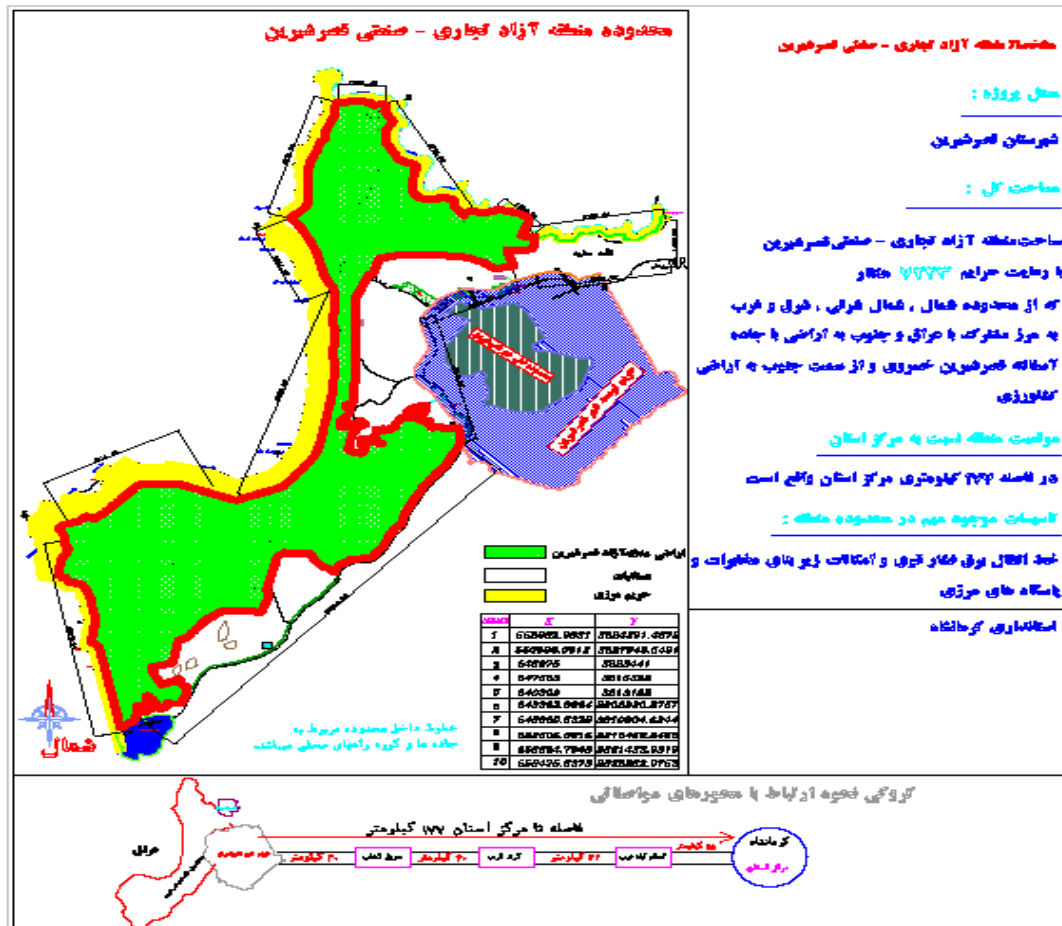

نکات مورد نظر در خصوص نقشه منطقه آزاد پیشنهادی سیستان به شرح ذیل است:

۱. نقشه محدوده منطقه آزاد سیستان نسبت به نقشه پیوست لایحه با تغییراتی در راستای کوچکتر کردن محدوده منطقه و اتصال دو منطقه رامشار و میلک به یکدیگر همراه بوده که مثبت به نظر می‌رسد.
۲. با توجه به اشکالات نقشه قبلی مساحت محدوده منطقه آزاد سیستان کاهش یافته و منحصر به منطقه ویژه اقتصادی سیستان و شهرک صنعتی رامشار و اراضی حد فاصل شده است. اما به‌طور کلی منطقه آزاد سیستان با مشکلات متعددی در خصوص ظرفیت زیرساختی و جغرافیایی مواجه بوده و با توجه به همجواری با منطقه آزاد چابهار، برای تبدیل شدن به یک منطقه آزاد موفق با مشکلات عمده‌ای مواجه است.

ز) بررسی نقشه منطقه آزاد قصر شیرین

نقشه ۷. منطقه آزاد پیشنهادی قصر شیرین

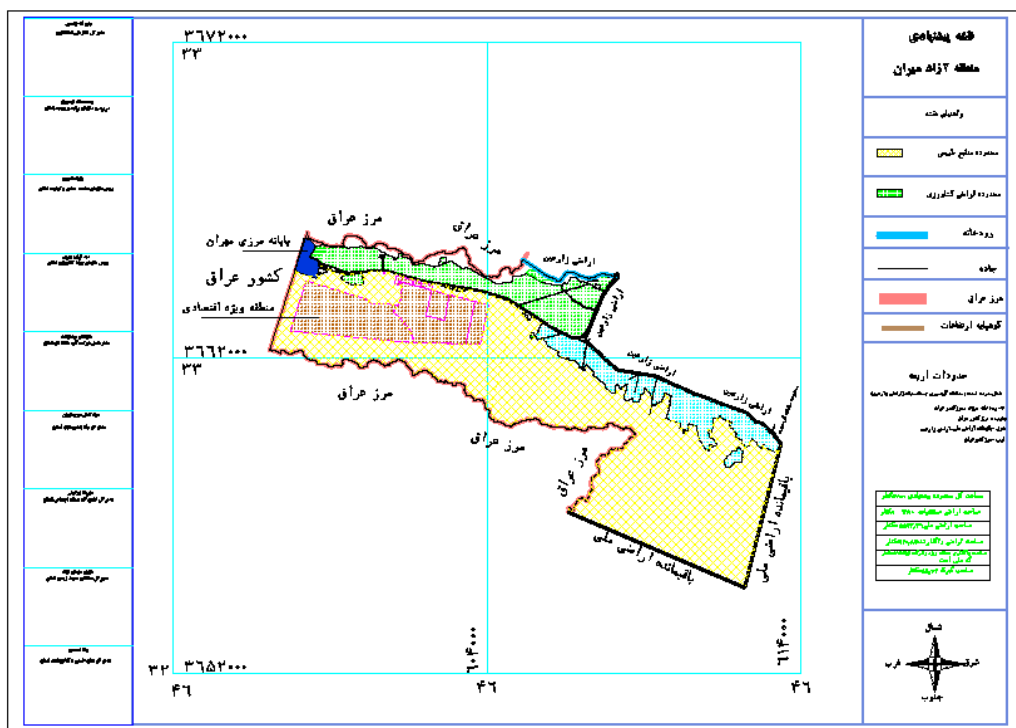
نکات مورد نظر در خصوص نقشه منطقه آزاد پیشنهادی قصر شیرین به شرح ذیل است:

۱. نقشه محدوده منطقه آزاد قصر شیرین نسبت به نقشه پیوست لایحه با تغییراتی در راستای حذف اراضی دارای معارض و کوچکتر شدن محدوده منطقه همراه بوده که مثبت به نظر می‌رسد.

۲. هدف اصلی از این نقشه اتصال مرز پرویزخان در شمال محدوده (متصل به اقلیم کردستان عراق) به مرز خسروی در جنوب محدوده (متصل به حکومت مرکزی عراق) است و از این رو می‌تواند کریدور ارتباطی مناسبی قلمداد شود. ایجاد فاصله میان منطقه آزاد پیشنهادی با حریم توسعه شهر قصر شیرین و تمرکز به محدوده شهرک صنعتی فعلی، اقداماتی است که در نقشه اصلاحی صورت گرفته است. محدوده منطقه آزاد پیشنهادی کاهش پیدا کرده و به نظر می‌رسد با محدوده حدوداً ۷ هزار هکتاری در صورتی که بسترهای زیرساختی لازم مهیا شود بتواند به کشور مجاور صادرات انجام دهد. از این رو تصویب این منطقه مناسب به نظر می‌رسد.

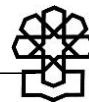
ح) بررسی نقشه منطقه آزاد مهران

نقشه ۸. منطقه آزاد پیشنهادی مهران

نکات مورد نظر در خصوص نقشه منطقه آزاد پیشنهادی مهران به شرح ذیل است:

۱. نقشه محدوده منطقه آزاد مهران نسبت به نقشه پیوست لایحه با تغییراتی در راستای حذف شهر مهران و کاهش اراضی دارای معارض همراه بوده که مثبت به نظر می‌رسد.
۲. اصلی‌ترین مشکل مربوط به محدوده پیشنهادی منطقه آزاد مهران در لایحه دولت، قرار گرفتن

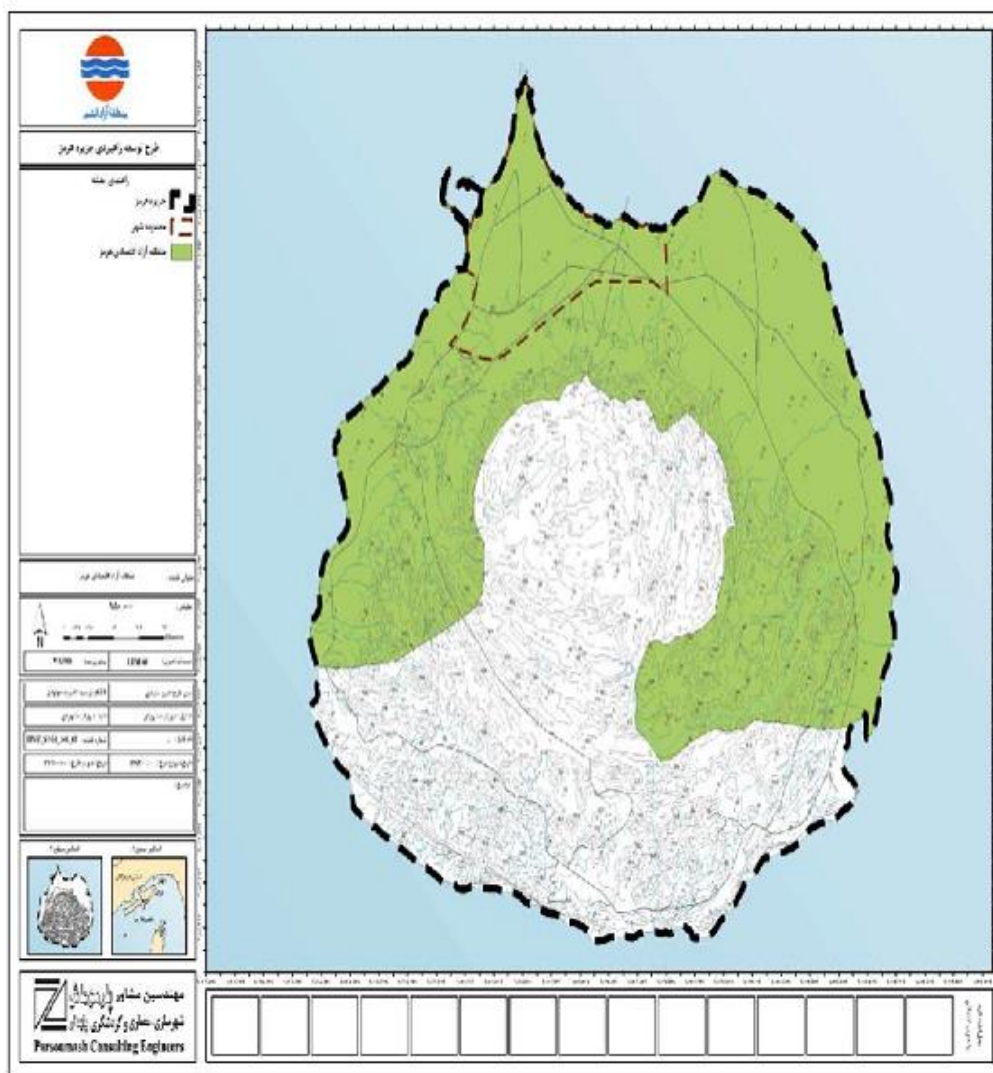

شهر مهران در محدوده منطقه آزاد است. با ورود شهر به محدوده منطقه مشکلات بسیاری برای مدیریت شهری روی داده و تعارض‌های متعددی میان سازمان اداره‌کننده منطقه با شهرداری، شورای شهر و سایر سازمان‌ها و دستگاه‌های خدمات‌دهنده ایجاد می‌شود. این مورد در نقشه فعلی اصلاح شده است و شهر مهران از داخل محدوده حذف شده و مساحت آن به حدود ۷ هزار هکتار کاهش پیدا کرده است. از این رو تصویب منطقه به شرح فوق مناسب به نظر می‌رسد.

۳-۱. بررسی بند «۲» مصوبه کمیسیون با موضوع اصلاح محدوده چهار منطقه آزاد

بند «۲» - اراضی نیمه‌شمالی جزیره هرمز به وسعت ۲۱ کیلومتر مربع به هم پیوسته و راه اتصال دریای آن به جزیره قشم را مطابق نقشه پیوست پس از تأیید ستاد فرماندهی کل قوا به محدوده منطقه آزاد تجاری صنعتی قشم ملحق و محدوده مناطق آزاد ماکو، چابهار و ارس را مطابق نقشه‌های پیوست اصلاح نماید.

نقشه ۹. نقشه محدوده اراضی نیمه‌شمالی جزیره هرمز

نکات بند «۲» ماده واحده

هدف اصلی این الحاق حل مشکلات موجود در جزیره هرمز است. توجه به این نکته ضروری است که جزیره هرمز از نظر زیرساخت دارای ضعف فراوان است و در مقایسه با آن، قشم دارای زیرساخت‌های به مراتب بهتر است. بنابراین حتی در صورت الحاق جزیره هرمز به منطقه آزاد قشم، امکان جذب سرمایه‌گذاری در قشم بیشتر از جزیره هرمز است. همچنین داخل محدوده پیشنهادی شهر هرمز قرار گرفته است که مشکلات تداخل وظایف بین سازمان‌های مربوط به امور شهری با سازمان منطقه آزاد در آن ناحیه از کشور وجود دارد. ضمن اینکه در حال حاضر یکی از مناطق آزادی که بیشترین اختلاف را با شورای شهر و شهرداری دارد منطقه آزاد قشم است و قرار گرفتن نقاط جمعیتی و شهری در داخل محدوده مناطق آزاد این مشکلات را تشدید می‌کند. در مجموع به نظر می‌رسد نیازی به الحاق جزیره هرمز به منطقه آزاد قشم نیست و برای رفع محرومیت در آن منطقه می‌توان با اختصاص درصدی از درآمدهای سازمان منطقه آزاد قشم به جزیره هرمز برای توسعه و محرومیت‌زدایی آن منطقه استفاده کرد.

در خصوص اصلاح محدوده‌های مناطق آزاد ارس، ماکو و چابهار، توجه به این نکته ضروری است که تعیین محدوده مناطق آزاد مطابق قانون می‌باید به پیشنهاد دولت و تصویب مجلس صورت پذیرد. علی‌رغم اخذ مصوبات ابتدایی در خصوص برخی از این مناطق (مانند ماکو و چابهار) لازم است مناطق پیشنهادی در قالب الحاقیه لایحه از طرف دولت پیشنهاد شوند تا امکان بررسی کارشناسی نقشه‌های آنها در مرکز پژوهش‌ها و کمیسیون‌های تخصصی مجلس فراهم شود.

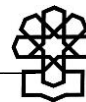
همچنین مطرح کردن اصلاح محدوده این مناطق با توجه به اینکه سازمان‌های مناطق آزاد شرکت دولتی بوده و فعالان اقتصادی موجود در مناطق فوق از معافیت مالیاتی و گمرکی برخوردارند، دارای بار مالی برای دولت است و مغایر اصل هفتادوپنجم قانون اساسی می‌باشد.

۴-۱. بررسی بند «۳» مصوبه کمیسیون با موضوع ایجاد ۱۳ منطقه ویژه پیشنهادی در لایحه دولت

بند «۳» - در استان‌های فارس (فسا و لار)، یزد (ابرکوه و میبد) زنجان (زنجان)، کهگیلویه و بویراحمد (گچساران)، آذربایجان غربی (سرو - ارومیه)، خراسان رضوی (خواف و قوچان)، لرستان (خرم‌آباد)، قزوین (تاکستان) و اصفهان (شاهین‌شهر) منطقه ویژه اقتصادی و در استان البرز (ساوجبلاغ) منطقه ویژه اقتصادی دارویی ایجاد کند.

نکات بند «۳» ماده واحده

از کل ۶۴ منطقه ویژه اقتصادی که به موجب تبصره «۲۰» قانون برنامه اول توسعه و جزء «۱» بند «د» تبصره «۲۵» قانون برنامه دوم توسعه توسط دولت و یا به موجب قانون تشکیل و اداره مناطق ویژه اقتصادی مصوب ۱۳۸۴/۹/۵ مجمع تشخیص مصلحت نظام توسط مجلس شورای اسلامی ایجاد شده است، تنها ۲۹ منطقه ویژه اقتصادی فعال و ۳۵ منطقه ویژه اقتصادی مصوب دیگر به دلایلی از جمله عدم تعیین سازمان

مسئول و یا عدم تأمین زیرساخت مورد نیاز، هنوز غیرفعال هستند. از این رو در تصویب هر منطقه ویژه توجه به زیرساخت‌های مورد نیاز بخش تولید و تعیین سازمان مسئول اداره‌کننده توانمند از اهمیت بسزایی برخوردار است. با توجه به روند فوق، ایجاد مناطق ویژه جدید مستلزم بررسی علل عملیاتی نشدن مناطق مصوب است تا مناطق جدید نیز به سرنوشت نامعلوم برخی از مناطق ویژه فعلی دچار نشوند. به‌طور کلی ضرورت بازنگری در نحوه ایجاد این مناطق، نداشتن توجیه اقتصادی ایجاد برخی از مناطق ویژه، عدم وجود سازمان‌های مسئول توانمند به‌لحاظ مالی، فنی و مدیریتی، نداشتن زیرساخت‌های مورد نیاز این مناطق، عدم بازنگری در نحوه اداره و شرح وظایف سازمان اداره‌کننده از مشکلات عمده این مناطق هستند. با این حال با توجه به ماهیت تولیدی و صادراتی عمده مناطق ویژه اقتصادی و محدوده کوچک آنها تصویب مناطق ویژه پیشنهادی دولت به شرط آسیب‌شناسی دلایل عدم تشکیل برخی از مناطق ویژه قبلی، قابل توصیه است.

۵-۱. بررسی بند «۴» مصوبه کمیسیون با موضوع ایجاد ۸۶ منطقه ویژه پیشنهادی نمایندگان در کمیسیون

بند «۴» - در سایر استان‌ها براساس شرح فهرست پیوست، با رعایت شرایط ذیل منطقه ویژه اقتصادی ایجاد نماید: الف) وجود سازمان اداره‌کننده حقوقی غیردولتی مورد تأیید دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد و ویژه اقتصادی. ب) اخذ مجوز شورای برنامه‌ریزی استان مربوطه مبنی بر تخصیص اراضی و تأیید مدارک و الزامات مورد نیاز از قبیل تعهد تأمین زیرساخت‌های اساسی مانند آب، برق، گاز و موافقت قطعی سازمان حفاظت محیط زیست.

نکات بند «۴» ماده واحده

۱. مطابق فهرست پیوست مصوبه کمیسیون اقتصادی، ۸۶ منطقه ویژه جدید در ۲۵ استان کشور به مجموعه ۶۴ منطقه ویژه فعلی و ۱۳ منطقه ویژه پیشنهادی دولت در این لایحه، اضافه می‌شود. افزایش این تعداد منطقه ویژه توسط مجلس بدون انجام مطالعات آمایش سرزمینی و نیازسنجی بخش‌های مختلف کشور حاکی از پررنگ بودن تمایلات منطقه‌ای در این مناطق می‌باشد. هر چند کمیسیون اقتصادی تلاش نموده است با اضافه کردن شروطی آسیب‌های این مناطق را کاهش دهد، اما این مصوبه یا منجر به افزایش فزاینده تعداد مناطق ویژه غیرفعال در کشور شده و یا به ابزاری برای اعمال فشار به دولت و دستگاه‌های ارائه‌دهنده خدمات در استان‌ها و شهرستان‌ها بدون توجه به آمایش و ظرفیت‌های منطقه‌ای تبدیل می‌شود. از این رو ایجاد این مناطق به شکل مندرج در مصوبه قابل توصیه نیست.
۲. مطابق قانون چگونگی ایجاد مناطق ویژه اقتصادی - مصوب ۱۳۸۴، ایجاد مناطق ویژه پس از احراز کلیه شرایط قانونی به مجلس شورای اسلامی واگذار شده است. با این حال مصوبه کمیسیون اقتصادی با

تصویب اسامی مناطق در استان‌های مندرج در پیوست مصوبه، احراز شرایط را به صورت کامل به دولت تنفیذ کرده است که مغایر اصل هشتادوپنجم قانون اساسی به نظر می‌رسد.

۳. افزایش فزاینده تعداد مناطق ویژه از طریق پیشنهاد نمایندگان مجلس به دلیل اعطای معافیت گمرکی دارای بار مالی بوده و خلاف اصل هفتادوپنجم قانون اساسی می‌باشد.

۴. باتوجه به موارد فوق ایجاد ۸۶ منطقه ویژه بدون رعایت تشریفات قانونی به شکل مندرج در مصوبه قابل توصیه نیست و لازم است مناطق مذکور پس از طی مراحل کارشناسی و اخذ مصوبات دولت، در قالب لایحه به مجلس شورای اسلامی ارائه شوند.

۱-۶. بررسی تبصره «۱» مصوبه کمیسیون با موضوع الزامات قانونی برای مناطق آزاد جدید

تبصره «۱» - مناطق آزاد تجاری - صنعتی ایجاد شده به موجب بند «۱» این ماده واحده با رعایت تبصره‌های ذیل و براساس قانون چگونگی اداره مناطق آزاد مصوب ۱۳۷۲ و اصلاحات بعدی آن و مناطق ویژه اقتصادی فوق براساس قانون تشکیل و اداره مناطق ویژه مصوب ۱۳۸۴ و اصلاحات بعدی آن اداره خواهند شد.

نکات تبصره «۱» ماده واحده

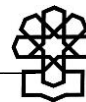
در این تبصره به مناطق آزاد توسعه یافته به موجب بند «۲» ماده واحده اشاره نشده و لازم است تصریح شود که مناطق مذکور صرفاً تابع قانون چگونگی اداره مناطق آزاد مصوب ۱۳۷۲ و اصلاحات بعدی آن می‌باشد و نیازی به رعایت تبصره‌های بعدی ندارند.

۱-۷. بررسی تبصره «۲» مصوبه کمیسیون با موضوع محصور نمودن منطقه، استقرار گمرک و

تصویب طرح‌های جامع

تبصره «۲» - اعمال امتیازات قانونی مربوط به ورود و خروج کالا در مناطق آزاد تجاری - صنعتی موضوع این قانون به استثنای مواد، کالاها، تجهیزات و ماشین‌آلات مورد نیاز طرح‌های سرمایه‌گذاری و توسعه‌ای مناطق، منوط به تأیید محصور شدن محدوده مورد نظر توسط گمرک جمهوری اسلامی ایران و استقرار آن در مبادی ورودی و خروجی منطقه خواهد بود. سازمان منطقه می‌تواند بخش‌هایی از محدوده قانونی منطقه را به تدریج محصور و پس از تأیید و استقرار گمرک ایران نسبت به عملیاتی نمودن محدوده اقدام نماید. سازمان منطقه موظف است ظرف یکسال و نیم پس از تشکیل، طرح جامع منطقه را با رعایت اسناد و طرح‌های ملی بالادستی تهیه و برای تصویب به شورای عالی مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی ارائه نماید. شورای عالی موظف است حداکثر ظرف شش ماه نسبت به تصویب طرح جامع اقدام و مراتب را جهت اجرا ابلاغ نماید.

واگذاری زمین تا زمان تصویب طرح جامع منطقه حداکثر تا ۱۵ درصد مساحت محدوده به فعالیت‌های اقتصادی براساس کاربری‌های مبتنی بر پهنه‌بندی‌های اولیه مورد تأیید کارگروهی که توسط شورای عالی مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی تعیین می‌شود صورت می‌پذیرد. پس از تصویب طرح جامع، واگذاری‌ها در چارچوب طرح مصوب توسط سازمان منطقه انجام خواهد شد.

این تبصره اهداف مثبتی از جمله محصور شدن کل محدوده منطقه، استقرار گمرک در کلیه مبادی ورودی و خروجی، تسریع در تصویب طرح‌های جامع و تدوین برنامه زمانبندی برای تصویب نهایی طرح‌های جامع جهت واگذاری زمین را ارائه می‌نماید و از نظر تنظیم مقررات قانونی و پیش‌بینی ضمانت اجرا تبصره‌ای مناسب به نظر می‌رسد.

ابهامی که در خصوص واگذاری زمین در مصوبه کمیسیون اقتصادی وجود دارد این است که مشخص نشده است معیار قانونی و مقرراتی این واگذاری بر چه اساسی است. برای رفع این ایراد می‌توان اشاره کرد که واگذاری زمین براساس قوانین و مقررات مرتبط خواهد بود.

۸-۱. بررسی تبصره «۳» مصوبه کمیسیون با موضوع ممنوعیت و محدودیت کالای همراه مسافر

تبصره «۳» - واردات کالا از خارج کشور به مناطق آزاد ایجاد شده به موجب بند «۱» این ماده واحده به منظور عرضه به مسافری ممنوع و اعطای معافیت کالای همراه مسافر از مناطق مذکور به سرزمین اصلی صرفاً شامل کالاهای تولید شده در آن مناطق می‌باشد.

این تبصره به منظور حذف یکی از اصلی‌ترین زمینه‌های انتقاد به مناطق آزاد فعلی ارائه شده و در متن اصلی لایحه دولت نیز به آن اشاره شده بود. متن تبصره به نحوی نگارش شده است که ورود کالا از خارج کشور به منطقه آزاد در قالب مسافری را ممنوع و همچنین ورود کالای همراه مسافر از منطقه آزاد به سرزمین اصلی را محدود نماید تا موجب تقویت تولید داخلی کالا در مناطق آزاد شود.

۹-۱. بررسی تبصره «۴» مصوبه کمیسیون با موضوع محدودیت تردد خودرو سواری خارجی

تبصره «۴» - مجوز واردات خودروهای سواری خارجی در محدوده مناطق آزاد ایجاد شده به موجب بند «۱» این ماده واحده صرفاً به اشخاصی اعطا می‌شود که دارای مجوز فعالیت اقتصادی در محدوده منطقه باشند. تردد خودروهای فوق صرفاً در محدوده مصوب پیوست این قانون امکان‌پذیر است.

این تبصره به منظور حذف یکی از اصلی‌ترین زمینه‌های انتقاد به مناطق آزاد فعلی ارائه شده و ضمن تأکید بر اجازه مجوز ورود خودرو به فعالان اقتصادی، تردد این خودروها را صرفاً در محدوده مصوب قانونی امکان‌پذیر می‌داند که با توجه به مساحت اندک مناطق آزاد جدید، تردد خودرو سواری در محدوده مناطق توجیهی نداشته و اقدام صحیحی به نظر می‌رسد.

نکته‌ای که در این بند وجود دارد این است که مشخص نشده است اعطای مجوز واردات خودروهای سواری برای افرادی که دارای مجوز فعالیت اقتصادی از سازمان منطقه هستند براساس کدام معیار قانونی و مقرراتی است. برای رفع این ابهام می‌توان آیین‌نامه‌ای در خصوص اعطای مجوز

واردات خودرو سواری خارجی برای فعالان اقتصادی با محوریت میزان اشتغال، تولید، سرمایه‌گذاری و سایر مؤلفه‌های اقتصادی تدوین کرد تا اعطای این مجوزها قاعده‌مند باشد.

۱۰-۱. بررسی تبصره «۵» مصوبه کمیسیون با موضوع ارائه گزارش عملکرد به مجلس

تبصره «۵» - دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد و ویژه اقتصادی مکلف است هر ۶ ماه یکبار گزارش عملکرد مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی را تهیه و به کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی ارائه نماید.

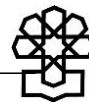
این تبصره در راستای نظارت بر عملکرد مناطق آزاد و ویژه اقتصادی نگارش شده و متنی مناسب می‌باشد هر چند بهتر است بجای تبصره به عنوان بندی مستقل ارائه شود تا علاوه بر مناطق آزاد جدید، مناطق آزاد و ویژه فعلی را نیز در برگیرد.

جمع بندی

اکثر مطالعات موجود در حوزه عملکرد مناطق آزاد و ویژه اقتصادی در ایران حاکی از آن است که این مناطق نتوانسته‌اند به صورت مطلوب به اهداف اصلی خود دست یابند. اهداف اصلی این مناطق در دنیا که در محدوده‌هایی بسیار کوچک و خارج از مناطق شهری و عمدتاً در نقاط حاشیه بندری با رویکرد کاملاً تخصصی و با تمرکز بر فناوری‌های پیشرفته و دانش‌بنیان ایجاد و واقع شده‌اند، جذب سرمایه‌گذاری خارجی، ارتقای سطح تولید، ایجاد اشتغال مولد، توسعه صادرات به خصوص در کالاهای با ارزش افزوده بالا می‌باشد.

نقشه‌های ابتدایی پیوست لایحه ایجاد مناطق آزاد جدید که در محدوده‌های وسیع ۳۰ تا ۴۰ هزار هکتاری به مجلس شورای اسلامی ارسال شده بود در کمیسیون اقتصادی مورد بررسی قرار گرفت. یکی از مهمترین دستاوردهای این مصوبه کاهش محدوده این مناطق عموماً به کمتر از ۱۰ هزار هکتار بود که باعث شد نقاط جمعیتی و شهری از داخل محدوده حذف شود و با کاهش محدوده‌ها امکان تکمیل زیرساخت‌های این مناطق میسر شود به شرطی که منابع درآمدی پایداری از محل تولید و سرمایه‌گذاری حاصل شود که در شرایط فعلی اقتصادی کشور و با توجه به تحریم‌های اقتصادی اعمال شده چندان محتمل نیست.

کاهش محدوده مناطق آزاد پیشنهادی موجب می‌شود که این مناطق در حوزه‌های مختلف از جمله منابع مورد نیاز برای ایجاد زیرساخت‌های اقتصادی، امکان محصور شدن و فنس کشی و رسوب کالا به سرزمین اصلی به صورت قاچاق، زمین‌خواری و تغییر کاربری، تردد خودرو سواری لوکس و ...

دارای مشکلات به مراتب کمتری نسبت به مناطق آزاد فعلی باشند و این موضوع می‌تواند به‌عنوان نقطه قوت مصوبه کمیسیون اقتصادی در ایجاد مناطق آزاد پیشنهادی جدید محسوب شود.

در هر حال ایجاد مناطق آزاد جدید با توجه به اینکه در نقاط مرزی کشور است می‌تواند گامی در جهت محرومیت‌زدایی از مناطق مرزی کشور باشد، ولی توجه به این نکته لازم است که در شرایط فعلی اقتصادی کشور و با توجه به کاهش درآمدهای نفتی دولت، ایجاد مناطق آزاد و ویژه جدید که شامل انواع معافیت‌های مالیاتی و گمرکی است باعث کاهش درآمدها و فشار بر بودجه دولت می‌شود. باتوجه به تفاوت زیرساخت‌های هر منطقه آزاد و ویژه و تفاوت ماهوی بندها و تبصره‌های مصوبه کمیسیون اقتصادی، پیشنهاد می‌شود **«آخذ رأی برای هر بند و هر منطقه به صورت جداگانه»** صورت پذیرد.

معافیت‌های مالیاتی موضوعی است که شامل قانون خاص مناطق آزاد نیز می‌شود و این مناطق مستثنا از سرزمین اصلی در این خصوص نیستند و زمانی که معافیت مالیاتی و گمرکی اعطا می‌شود کل درآمدهای کشور به نفع مناطقی خاص کاهش پیدا می‌کند و این موضوع باید مورد توجه نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی قرار گیرد. از این رو در تبصره «الف» ماده (۶) **«قانون برنامه ششم توسعه صراحتاً آمده است که در طول سال‌های برنامه وضع هرگونه تخفیف، ترجیح و یا معافیت مالیاتی و حقوق ورودی طی سال‌های برنامه ممنوع است.»** با توجه به اینکه مناطق آزاد و ویژه دارای مؤلفه‌ها و امتیازاتی مانند معافیت از مالیات بر درآمد و معافیت از مالیات بر واردات کالا هستند، بنابراین ایجاد مناطق آزاد و ویژه جدید **«چه در قالب لایحه و چه در قالب طرح»** برخلاف قانون برنامه ششم توسعه بوده و جهت تصویب نیازمند **«کسب دوسوم آرای نمایندگان»** می‌باشد.

همچنین اضافه کردن مواردی از قبیل اصلاح محدوده‌های مناطق آزاد فعلی و ایجاد مناطق ویژه متعدد در ضمن این مصوبه و خارج از پیشنهادهای دولت در لایحه به‌دلیل اعطای معافیت‌های مالیاتی و گمرکی و کاهش درآمدهای دولت، **«خلاف اصل هفتادوپنجم قانون اساسی»** می‌باشد و لازم است کلیه پیشنهادها الحاقی نمایندگان از متن مصوبه استخراج و پس از انجام مطالعات کارشناسی در **«قالب لایحه از طرف دولت»** به مجلس ارائه شود.

منابع و مأخذ

۱. مرکز پژوهش‌های مجلس، اظهارنظر کارشناسی درباره لایحه ایجاد هفت منطقه آزاد تجاری - صنعتی و دوازده منطقه ویژه اقتصادی، شماره مسلسل ۱-۱۴۹۳۴، ۱۳۹۶.
۲. مرکز پژوهش‌های مجلس، اظهارنظر کارشناسی درباره لایحه ایجاد هفت منطقه آزاد تجاری - صنعتی و دوازده منطقه ویژه اقتصادی چالش‌های ناشی از وسعت محدوده‌های مناطق آزاد و بررسی اجمالی نقشه‌های پیوست لایحه، شماره مسلسل ۲-۱۴۹۳۴، ۱۳۹۶.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۳-۱۴۹۳۴

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: اظهارنظر کارشناسی درباره: «لایحه ایجاد هفت منطقه آزاد تجاری - صنعتی و دوازده منطقه ویژه اقتصادی»

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه بازرگانی)

تهیه و تدوین: سامان پناهی

ناظر علمی: سعید غلامی باغی

متقاضی: کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی

واژه‌های کلیدی:

۱. مناطق آزاد تجاری - صنعتی

۲. مناطق ویژه اقتصادی

تاریخ شروع مطالعه: ۱۳۹۵/۵/۲۱

تاریخ خاتمه مطالعه: ۱۳۹۷/۵/۲۷

تاریخ انتشار: ۱۳۹۷/۵/۲۸

